

Nest Europese hoornaars in je tuin, een bijzondere belevenis!

Tekst Pim van Arkel en Kees van Heemert

Nu eens een ander verhaal over hoornaars, als tegenhanger van de publiciteit over de Aziatische hoornaar, *Vespa velutina*. We hebben het dan over Europese hoornaar, *Vespa crabro*. Zij gedragen zich over het algemeen heel vriendelijk ten opzichte van ons mensen. Ook imkers en hun honingbijen hebben van deze hoornaars meestal geen last. Een unieke ervaring was het om van zo dichtbij het leven van de Europese hoornaar bij hun nest te kunnen volgen. De hele zomer was het een fenomenaal gebeuren hoe de hoornaars af- en aanvlogen en hun nest bouwden.

Wanneer wij op de Oude IJssel bij Doetinchem een trainings-tochtje in onze roeiboot maken, praten we na het keren voor de terugtocht over allerlei zaken die ons interesseren. En zo kwam het op de melding van mijn roeimaat Pim, dat hij een nest van een hoornaar in zijn tuin had. We spreken nu over begin juni van het afgelopen jaar, toen het al volop zomer was. Toen de vrouw van Pim op een dag het vogelhuisje midden in de tuin wilde schoonmaken en de voorkant eraf haalde, bleken er geen resten van een broednest van een vogel meer in te zitten, maar een beginnend nest van een hoornaar.

Europese hoornaar

Na de eerste schrik, omdat het nieuws over de Aziatisch hoornaars overall bekend was, ben ik gaan kijken om vast te stellen of het de Aziatische of de Europese hoornaar was. Het was direct duidelijk: rood borststuk en rode poten, dus de Europese hoornaar. Na de ontdekking van het kleine nestje, zagen we dat de koningin in vijf dagen er in haar eentje een mooi bolletje van maakte. Na een tijdje verschenen de eerste werkers die het bouwwerk verder gingen uitbouwen. En na deze geruststelling brak er een periode aan dat er bijna dagelijks, maandenlang, foto's genomen werden van het boeiende bouwwerk dat elke dag groter en groter werd. En daarbij was het natuurlijk een lust voor het oog om te zien hoe deze

Er gaat niets verloren. Een larve die uit het nest valt wordt weer gebruikt. Foto Pim van Arkel

megawespen in- en uitvlogen, zonder dat de familie van Arkel daar bij het door de tuin lopen last van had. Voor de zekerheid liep iedereen er wel met een boogje eromheen.

We kennen de uitdrukking 'ze doen geen vlieg kwaad', maar hoornaars moeten ook eten. Er staan allerlei insecten op hun menu. Twee keer werd waargenomen hoe een hoornaar met de cocon van een wesp in haar bek naar het nest vloog. Boeiend is ook de wijze waarop ze het nest steeds verder naar voren en naar beneden uitbouwden met een schelpvormige gelaagde structuur. Net als bij wespen gebruiken ze hiervoor

5 juni

10 juni

8 juli

1 augustus

Hoornaar strip samengesteld uit foto's van Pim van Arkel

Pim van Arkel zet het nest op de foto. Foto Abe Maaijen

dezelfde grondstof, namelijk houtdeeltjes (lignine), die ze van de bast van bomen of houtschuttingen afknagen. Met hun speeksel wordt er een papje van gemaakt waardoor er een soort papier-maché ontstaat. Een interessant verschil dus met de raatconstructies van de honingbijen die met hun eigen klierproduct, de bijenwas, hun nest maken. Maar de zeshoekige vorm van de cellen hebben ze gemeen.

Klein volk

Vooral in het begin was het spannend om te zien, hoe de koningin met hulp van een paar werksters het kleine nestje ging opbouwen. Je kon dat alleen aan de buitenkant waarne- men en al bouwende kwamen er steeds vaker nieuwe ope- ningen in het bouwwerk, waardoor de hoornaars in- en uit- vlogen. Maar na een zekere tijd werden die openingen weer gesloten en maakten ze nieuwe openingen op een lager niveau. In de loop van juli tot en met oktober werd het geheel steeds groter, alhoewel het op zich een klein volk was, hoog- stens 30 cm in doorsnee.

Hoornaar in haar nest. Foto Abe Maaijen

*Niet alle hoornaars
zijn hetzelfde*

14 augustus

27 augustus

4 september

Hoornaar bouwt aan het nest. Foto Abe Maaijen

Drukte op het nest. Foto Abe Maaijen

Binnenkant van het nest. Foto Kees van Heemert

Begin oktober vlogen ze vooral af en aan door een grote opening onderaan het nest. De hoornaars waren zo rustig dat je tot 25 cm vanaf het nest foto's kon maken. Opvallend was dat ze hun ontlasting na binnenkomst naar buiten spoten, zeer hygiënisch dus. Maar dat gebeurde ook wel tijdens het vliegen. De bladeren in de tuin onder het nest waren helemaal vies door de ontlasting. Wat ook een keer gezien werd was de voedseluitwisseling (trophallaxis) tussen twee hoornaars aan de buitenkant op het nest. We zijn benieuwd naar hoe het er binnen in het nest/bouwwerk uitziet en dat zullen we in het voorjaar van 2024 bekijken. 🟩

Helaas is Pim van Arkel eind november 2023 overleden en heeft hij de eindversie niet meer gezien.

Het mezenestje dat eerst in het nestkastje zat. Foto Pim van Arkel